

Vergroot je aantrekkingskracht en zichtbaarheid: de kracht van storytelling

Kennisdocument Herstelprogramma
Amateurkunst Provincie en Gemeente Utrecht

Workshopleiders: Gerard Legeland en Froukelien IJntema

Wat Is De Uitdaging?

Hoe trek ik jongeren naar mijn theaterworkshops in mijn garage? Hoe poets ik het imago van weven op? Hoe trekken we jongere leden en meer vrouwen naar onze fotoclub? Hoe lokken we mannen naar ons gemengde koor voor de juiste stembalans? Zomaar wat vragen van deelnemers aan de workshops Storytelling in het Herstelprogramma Amateurkunst. Kortom, hoe krijg je als amateurkunstgroep de aandacht van de mensen die je wilt bereiken?

Storytelling is een krachtig middel en kan worden ingezet om verenigingen en groepen te inspireren en te versterken. Met storytelling gebruik je verhaalstructuren om mensen 'te vangen' in hun gevoel om zo de verbeelding aan te spreken. Je raakt hen met beleving, passie en emotie. Dat kan door middel van geschreven of gesproken teksten, beeldverhalen of cross-mediale kanalen. Met storytelling kun je gericht leden werven maar ook de onderlinge banden in je organisatie versterken.

Aandachtspunten uit de workshop

In de workshops Storytelling legt Gerard Legeland uit hoe je in het limbisch brein van je lezers of luisteraars komt, daar waar de verbeeldingskracht leeft en waar mensen beslissingen nemen. Verhalen hebben daar grote kracht, als je je bij het schrijven of vertellen aan een aantal eeuwenoude en eenvoudige regels houdt. Deze regels komen aan bod in de workshops.

“Vorige week donderdag kwam ik uit de AH. Rotweer. Het regende verschrikkelijk. Het enige wat ik wilde was: naar huis. Ik op zoek naar m'n fiets. Potverdorie, iemand had 'm klemgezet. Ik verzette het ding. Uiteindelijk stop ik m'n boodschappen in de fietstas, ik vind m'n sleuteltje, ik stap op en op dát moment zie ik in m'n ooghoek een mevrouw een aanloop nemen met haar karretje. Ze ramt zó de pui van de AH in!”

Zat je in het verhaal? Had je er een beeld bij? Wilde je weten hoe het afloopt? Met storytelling bouw je je verhaal zo op dat je luisteraar steeds denkt: en wat gebeurde er toen? Laat je verhaal dus niet alleen bestaan uit uitroeptekens: “we zijn zo leuk, zo gezellig! Wat wij doen is zo gezond voor je! Kom bij ons! Kom ons versterken!” Vertel liever een verhaal.

Het verhaal van de zeventien kamelen

In een land hier ver vandaan, lang geleden, ligt een oude man op sterven. Om z'n sterfbed heen zitten zijn drie zoons. In de ruimte hangt een geladen sfeer. De broers kijken elkaar niet aan. Iedereen kijkt stuurs voor zich uit. Ze praten niet. Want in dat land is een zeer strikte verdeelsleutel rond erfenissen. Er zijn drie zoons en de wettelijke verdeelsleutel is als volgt: de oudste zoon krijgt de helft, de middelste zoon een derde en de jongste zoon een negende. Nu hebben de zoons een groot probleem: het bezit van hun vader bestaat uit zeventien kamelen. Hoe ze het ook wenden of keren, ze komen er niet uit. Hoe kom je tot de helft van zeventien kamelen voor de oudste zoon, als je geen kameel doormidden mag snijden? Kamelen zijn heilige dieren in het land. De discussie tussen de broers loopt hoog op, maar ze vinden geen oplossing om de verdeelsleutel toe te passen. De tijd begint te dringen.

De volgende morgen staan ze bij de waterput in het dorp om de zeventien kamelen te laten drinken en opnieuw loopt de discussie hoog op. Aan de andere kant nadert een reiziger op een kameel. Ook hij laat zijn dier drinken. Hij hoort de broers ruziën. Hij zegt "Jongens wat is er aan de hand? Het is een mooie morgen, misschien kan ik jullie helpen." "Deze zeventien kamelen zijn van mijn vader. Die gaat binnenkort overlijden en we krijgen de verdeelsleutel niet rond! Want ik zou de helft krijgen, m'n middelste broer een derde en de jongste een negende. Met deze zeventien kamelen komen we er niet uit." De reiziger denkt even na. Dan zegt hij: "Wacht, weet je wat? Ik schenk jullie mijn kameel. Dan heb je er achttien. Probeer het nu nog eens."

Oudste broer zegt opgelucht: "Yes, de helft van achttien is negen." Hij grijpt zijn negen kamelen en loopt ermee weg. De middelste heeft ook zitten rekenen: een derde van achttien is zes. Al snel is hij weg met zijn kamelen. De jongste broer is wat verlegen. Hij denkt: "Kan ik dit nou wel maken? Ik heb recht op een negende. Dat zijn er twee." Dan pakt hij toch maar z'n twee kamelen en loopt weg.

Voor de oudste negen kamelen, zes kamelen voor de middelste en twee voor de jongste. Samen zeventien. De reiziger pakt z'n eigen kameel en vervolgt zijn pad.

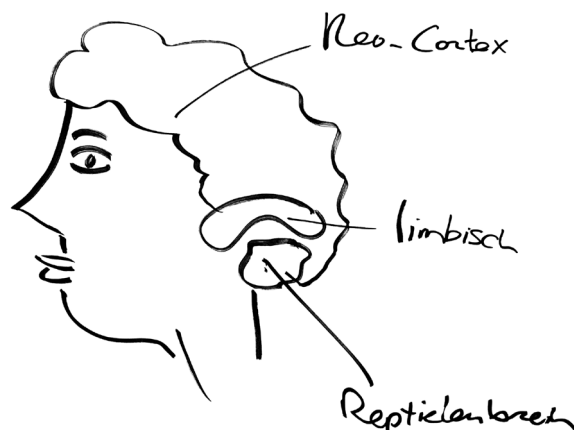
In dit verhaal is het vreemd dat de broers het niet over de verdeelsleutel hebben, want die klopt namelijk niet: de helft, een derde en een negende is samen geen 100%!

Dit verhaal laat zien dat je geboeid naar een verhaal kunt luisteren en wilt weten hoe het afloopt, ongeacht of het klopt of niet. Je kunt zelfs doorhebben dat het niet klopt, maar toch ga je erin mee.

Als de verbeelding voldoende wordt aangesproken, maakt het minder uit of de feiten juist zijn.

De theorie achter het succes van storytelling

Hoe zet je een goed verhaal op, zodat je de luisteraar of de lezer geboeid houdt, of mensen trekt naar je aanbod? Daarvoor is het goed om iets te weten over de hersenen.

De hersenen bestaan grofweg uit drie delen:

- 1 Diep onder in je hersenen zit het reptielenbrein: daar zitten al je automatische reacties. Zoals vechten, vluchten, bevriezen als je je bedreigd voelt. Hier zit ook je podiumangst.
- 2 Een laag daarboven is het limbisch brein: daar zit de emotie, de intuïtie, de verbeeldingskracht en – heel interessant – een groot deel van je beslissingsvermogen! Bij beslissingen spelen rationele overwegingen een rol, maar over het algemeen besluiten we op basis van gevoel of intuïtie. Dit limbisch brein wil je met verhalen vertellen aanspreken. Gebruik daarvoor de toverzin: ‘Er was eens...’ of ‘Vorige week donderdag...’
- 3 Vooraan bovenin zit je neocortex. Daarin zit logica, plussen en minnen afwegen, redeneren, feiten checken, ‘ja, maars’, etc. Je wilt voorkomen dat de aandacht van de luisteraar of lezer tijdens het verhaal naar de neocortex gaat. Dan is de betovering van je verhaal verbroken. Als de luisteraar feiten gaat checken in het hoofd, worden de volgende zinnen niet meer gehoord. Dat gebeurt als je zinnen gebruikt waar geen beeld in zit. Screen je verhaal daar dus op.

Met een goed verhaal zorg je dat je luisteraar geraakt wordt en/of dat er een verlangen wordt opgewekt. Bijvoorbeeld het verlangen om ook bij jouw groep te horen.

De vijf van het verhaal

Dit zijn de ingrediënten van een goed verhaal, waarmee ook alle sprookjes zijn opgebouwd. Gebruik deze als je zelf een verhaal maakt.

1 Hoofdpersoon

Wie staat centraal in het verhaal? Iemand anders? Jij zelf?

In het verhaal van de zeventien kamelen: de drie broers.

2 Wens

Wat wil de hoofdpersoon graag?

De drie broers willen de erfenis goed verdelen.

3 Obstakel

Wat is de reden of oorzaak waardoor de wens van de hoofdpersoon niet vervuld wordt?

Het lukt niet de erfenis goed te verdelen omdat ze de verdeelsleutel niet kunnen toepassen bij zeventien kamelen.

4 Oplossing

Op welke manier wordt het obstakel overwonnen?

De reiziger biedt zijn kameel aan, waardoor de verdeelsleutel wel werkt.

5 Resultaat, conclusie of moraal van het verhaal

Wat levert de oplossing op? Bv. 'zij leefden nog lang en gelukkig'.

Iedere broer heeft z'n rechtmatige aandeel in de erfenis en de reiziger heeft z'n kameel terug.

SWEEP: de structuur van je verhaal

- **Setting**
 - Zet de (begin)situatie van de hoofdpersoon neer als een film: beschrijvend, beeldend. Daarmee trek je de luisteraar/lezer meteen in het verhaal.
- **Wat gebeurt er?**
 - Beschrijf wat er gebeurt (een handeling, een gebeurtenis) in korte zinnen kort op.
- **Emotie(s) van de hoofdpersoon:**
 - Wat ervaart de hoofdpersoon? Hierin kunnen ook de wens en het obstakel zitten.
- **Energie van de auteur/verteller**
 - Met welke energie beschrijf je het als schrijver of verteller: dynamiek, tempo, stemming
- **Punt!**
 - Waarom vertel ik dit verhaal, welk punt wil ik maken? Beperk je tot één punt!

In de praktijk lopen 'De vijf van het verhaal' en de SWEEP-structuur vaak door elkaar.

Inspirerende voorbeelden

Hier volgen ter inspiratie twee verhalen van deelnemers die tijdens de workshops werden geschreven:

Kopje, kopje, schoteltje

Twintig verhitte hoofden kijken naar de noten, kijken naar de dirigent. Uit de maat, in de maat. Zo moeilijk en onwennig dat ritme uit de Balkan. Wij willen rechtdoor tellen, maar het is niet rechtdoor. Rooie wangen, wiegende heupen, van het ene been op het andere. Soms hebben we het en dan zitten we ernaast. Twintig houten klazen, misplaatst voelen we ons, maar het is zo'n mooi stuk om te horen. Hoe krijgen we dat te pakken? De dirigent zegt: "Denk maar aan kopje, kopje, schoteltje!" We lachen en geloven het niet. Maar we voelen het ritme van "Kopje, kopje, schoteltje; kopje, kopje schoteltje... en dan komt het! De percussionist voelt het nu ook en neemt ons mee het stuk in. Het wordt mooi, het wordt prachtig! Onze ogen stralen, we lachen en genieten van de klanken. We heupwiegen mee met het ritme. Die kan mee in ons volgende optreden, die gaan we aan mensen laten horen!

De belangrijkste beslissing in mijn leven

"Het is koud, het regent, het is donker. Het is nog veel te vroeg en ik heb weer veel te lang in de file gestaan. Nu sta ik, maandagochtend, negen uur, weer bij de koffieautomaat met weer dezelfde collega's. Ik weet dat het nog heel lang zal duren voordat het weer vrijdag, vijf uur, zal zijn. In de tussentijd leef ik op koffie, vieze, waterige automatenkoffie.

Ik wil wat anders. Ik wil creatief zijn, scheppend bezig zijn, maar ik weet niet hoe, of wat...

Maandagavond zit ik - na weer een tergend langzame rit in de file - bij de keukentafel. Ik schil aardappelen. Plotseling denk ik aan de kleuterschool. Wat een mooie tijd was dat... We maakten stempels van aardappels; een boot, een vliegtuig, Donald Duck... In gedachten gooi ik de schillen op de krant. Opeens zie ik een advertentie van het Grafisch Atelier Maarssen: zij zoeken nieuwe leden, ook al heb je sinds de kleuterschool niks creatiefs meer gedaan. Dinsdagmorgen zit ik weer in de auto, in de file, maar ik weet dat ik de belangrijkste beslissing in mijn leven heb genomen."

Hoe pas je het toe?

Je schrijft of vertelt een verhaal om anderen te laten meemaken wat jij beleeft in je vereniging of groep, zodat ze bijvoorbeeld lid worden, naar je optreden of expositie komen of je verhaal gaan delen. Je creëert gedeeld enthousiasme met je verhaal.

- Nodig je leden uit om verhalen te schrijven en zet ze prominent op je website en/of deel ze via je social-mediakanalen: “Lees hier hoe onze leden x, y, z het ervaren”.
- Spreek de verhalen in als audiobestand en maak er een podcast van, of film de verhalenverteller en deel de video.
- Schrijf een half verhaal en daag je achterban uit om het verhaal af te maken. Bijvoorbeeld aan de hand van een eigen worsteling: je zit bij je vergrijzende groep, we maken zoveel moois mee samen, dat gunnen we iedereen, maar het lukt niet om er nieuwe mensen bij te krijgen. Opheffing dreigt als we niks doen... Totdat.... (je achterban vult aan: wat is de ‘oplossing’ en het ‘resultaat’?). Degene met het mooiste einde krijgt een gratis toegangskaartje. Zo kom je zelf op nieuwe ideeën.
- Ga met je groep verhalen schrijven en delen. Dit versterkt de onderlinge band. Of gebruik de verhaalstructuur om samen een beeld te vormen van ‘hoe het verder gaat met onze club’.
- Laat je deelnemers een verhaal maken en geef ze daarna de opdracht om er beeldend mee aan de slag te gaan, een dans op te maken, een lied op te componeren, etc.

Waar kan je storytelling inzetten?

- Je nieuwsbrief
- Je flyer
- Je website
- Je sociale media kanalen
- Een gratis artikel in je huis-aan-huis blad
- Persbericht
- In subsidieaanvragen
- Als rode draad in het programma van je concert, voorstelling of expositie
- Op je werk bij de koffieautomaat, in de rij van de supermarkt, op verjaardagsfeestjes, in een praatje met de burens

Cursus storytelling en #korenlatenzichhoren

Als je ook de smaak van verhalen te pakken wilt krijgen, dan kun je – o.a. bij Gerard Legeland – een training volgen. Je kunt rechtstreeks contact met hem opnemen via gelegeland@hetnet.nl.

De cursus [Storytelling](#) is een initiatief van Koornetwerk Nederland, de koepelorganisatie voor koren in Nederland, en Yvette van den Berg (House of Story). Gerard is één van de gecertificeerde trainers.

Heb je zelf een verhaal om te delen? Zet het in de Facebookgroep [#Korenlatenzichhoren](#). Dat kan ook als je niet in een koor zit, maar in een andere kunstdiscipline.

Herstelprogramma Amateurkunst Provincie en Gemeente Utrecht

Dit document maakt deel uit van de kennisbank van het Herstelprogramma Amateurkunst Provincie en Gemeente Utrecht. Dit programma werd uitgevoerd in vijf regio's van de provincie en bestond uit een serie workshops rond vijf actuele thema's: ledenwerving, zichtbaarheid, vernieuwing van aanbod, ledenbetrokkenheid en het vinden van passende locaties door samenwerking. De thema's waren actueel als gevolg van schade door de coronamaatregelen. Daarnaast zijn het thema's die al langer spelen en door corona zijn versterkt. De workshops hebben bijgedragen aan herstel en bevorderden een toekomstgerichte aanpak voor allen die zowel formeel als informeel binnen groepsverband bezig zijn met amateurkunst in de regio.

Het Herstelprogramma Amateurkunst Provincie en Gemeente Utrecht werd mogelijk gemaakt door ZIMIHC, Gemeente Utrecht, Provincie Utrecht, Fonds voor Cultuurparticipatie

Colofon

Coördinator Herstelprogramma

Froukelien IJntema

Redactie

Froukelien IJntema

Vormgeving

Albert Hennipman